

УДК [81'342.41-81'04+81'342.622-81'06](811.531)  
ББК 81.2Кор

## КОРОТКІ ГОЛОСНІ ЗВУКИ У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ: ДИСОЦІАТИВНИЙ ЗАНЕПАД

АЛІМЕНКО О.С.

*Київський національний лінгвістичний університет*

У статті розглянуті короткі голосні звуки у середньовічній корейській мові, зокрема їх графічне відображення на письмі у процесі переходу від ідеографічного до фонографічного письма. Основну увагу приділено розкриттю акустичного значення коротких голосних звуків шляхом аналізу фонетичних заміщень у складі лексем, які історично мали ці звуки у своєму складі, та виявленню основних тенденцій їх фонетичного розшарування і дисоціації у процесі історичного розвитку корейської мови.

**Ключові слова:** середньовічна корейська мова, короткі голосні звуки, фонетичне розшарування, дисоціація.

The paper deals with the short sounds in Middle Korean and, in particular, with the ways of its graphic depiction while changing the form of the writing system from the ideographic script to phonographic script. The focus is made on the determination of the acoustic meaning of the short vowels by analyzing the phonetic replacements appeared in the lexemes, which originally contained these sounds, and the revelation of the main tendencies in phonetic differentiation and dissociation in the process of the historical development of the Korean language.

**Key words:** Middle Korean, short vowels, phonetic differentiation, dissociation.

Сучасна фонетична семантика продовжує обговорювати проблему фонетичного значення, яка, попри визнання науковцями останнього (Т.О. Амірова [1], І.О. Бодуен де Куртене [2], І.Дж. Гельб [3], Ж. Дерріда [4], О.О. Реформатський [6], Л.В. Сидельникова [7] та ін.), намагається пов'язати його з типами писемності загалом та становленням орфографічних принципів письма зокрема. Саме тому дослідження, об'єктом яких виступає писемність, неможливі без визначення кореляцій між звуковою стороною мови та її графічним відображенням.

Така широка постановка проблеми містить окремі її аспекти, що стосуються конкретних мов, насамперед корейської, яка пройшла складний і тривалий шлях переходу від ідеографічного до фонографічного письма. А тому актуальним залишається питання акустичної детермінації і практичного функціонування коротких голосних звуків (далі – коротких звуків) у фонетичній системі середньовічної корейської мови, а також процесів їх історичного розшарування та занепаду.

Аналіз наукових праць, наявних на сьогодні, дозволяє дійти висновків про те, що, перш за все, основна суперечка точиться навколо питання про фонетичне значення коротких звуків. Справа у тому, що в корейській письмовій системі пізньосередньовічного періоду зустрічається дві графеми, які трактуються вченими (Л.Р. Концевич [8], І. Лі [10], К.-М. Лі [11], Г.Й. Рамстедт [5], С.Р. Ремзі [10], О.О. Холодович [8] та ін.) як короткі звуки: монограф ㆍ на позначення монофтонга і похідний від нього диграф ㆍㅣ – на позначення дифтонга.

На сьогодні сформувалися дві основні позиції щодо акустичного значення цих графем. Прибічники першої (С.Д. Кім [12], С.Й. Кім-Чо [9], Л.Р. Концевич [8], Г.Й. Рамстедт [5], О.О. Холодович [8]) – схиляються до думки, що монограф ㆍ має трактуватися як короткий звук [л], і, відповідно до нього, диграф ㆍㅣ – як звук [лі]. Послідовники іншої (І. Лі [10], К.-М. Лі [11], С.Р. Ремзі [10], [11]) – говорять про те, що монограф ㆍ міг вимовлятися як короткий звук [о], і, відповідно до нього, диграф ㆍㅣ – як звук [оі], особливо протягом

раннього середньовічного періоду до “зсуву голосних” – історичного переміщення голосних переднього ряду назад, а голосних заднього ряду наперед, що тривало в період з XIII ст. – до початку XV ст. [11, р. 94–95]).

Така розбіжність у поглядах зумовлена тим, що самі звуки зникли з сеульського діалекту ще до XIX століття, однак звук ㅏ і досі зустрічається в діалекті острова Чеджудо і вимовляється як [ʌ], так і [ɔ], залежно від мовців [11, р. 156].

Розгляд питання, як короткі звуки еволюціонували в акустично близькі до них довгі у різних словах, а також з’ясування загальних тенденцій щодо розвитку корейської фонетичної системи, дає змогу визначити основні причини і шляхи історичних заміщень звуків ㅏ і ㅓ у корейській фонетиці і, як наслідок, заміщень відповідних графем у системі корейської орфографії у період з XV до XX століття.

Метою статті є розкриття фонетичного значення коротких звуків у середньовічній корейській мові в аспекті їх дисоціативного занепаду.

Завдання:

- охарактеризувати короткі звуки корейської мови у середньовічній період;
- визначити основні фонетичні тенденції щодо розшарування та занепаду коротких звуків протягом новокорейського і сучасного періодів;
- проаналізувати одержані результати для виявлення фонетичного значення коротких звуків.

Матеріалом дослідження послуговували історичні джерела, написані хангілем у період з реформи 1446 року, коли алфавітна система була власне запроваджена, до реформи 1933 року, коли графеми, що використовувалися на позначення коротких звуків, офіційно вийшли зі складу письмової системи.

У цій статті ми схиляємося до думки, що графема ㅏ відображала короткий звук [ʌ]. Перш за все, на користь цієї ідеї свідчить пояснення, знайдене у “Хунмінджоним” – історичному документі, де алфавіт був уперше представлений громадськості:

“ㅓ ㅏ язык відступає, і вимова глибока [...]”

ㅓ [o] такий, як ㅏ, однак рот стягнутий [...].

ㅏ [a] такий, як ㅏ, однак рот розширений [...].

ㅓ [ɔ] такий, як ㅓ [и], однак рот розширений [...]” [цит. за пр.: 11, р. 120].

У зв’язку з цим можна припустити, що лише звуки ㅓ [o] і ㅏ [a] були достатньо близькими фонетично до звука ㅏ, тоді як звук ㅓ [ɔ] був схарактеризований як близький до звука ㅓ [и]. Відтак, короткий ㅏ, імовірно, еволюціонував би до звуків [a] або [o], ніж до [ɔ].

Для підтвердження цієї гіпотези було зіставлено правопис слів, наявних у XV столітті, з їх пізнішими варіантами та сучасним еквівалентом і визначено основні шляхи розшарування і розпаду звука ㅏ. Проведені дослідження виявили 9 основних тенденцій:

Тенденція 1. Зміна звука ㅏ на звук ㅏ [a]. Вона є найпоширенішою серед решти, однак почала формуватися порівняно пізно, лише на початку XVIII століття, що пояснюється загальними фонетичними законами, за якими фонема в середині лексем є більш стабільними, ніж на стиках між лексемами і графемами.

Такі трансформації відбувалися:

а) в основах іменників, особливо в першому складі, наприклад,

ㅓ래 [ɾɾraɪ] в ㅓ래 [ɾaræ] – дикий горіх [13, с. 264],

ㅓ리 [ɾɾri] в ㅓ리 [darɪ] – міст [13, с. 266],

ㅓ [ɾɾl'] в ㅓ [dal'] – місяць [13, с. 266],

ㅓ [bɾl'] в ㅓ [pʰal'] – рука [13, с. 267],

ㅓ름 [sarɾm] в ㅓ람 [sarɾm] – людина [13, с. 268],

ㅓ [pʰɾl'] в ㅓ리 [pʰari] – муха [13, с. 269],

ㅓ [pʰɾs] в ㅓ [pʰat] – червоні боби [13, с. 269],

ㅅ ㅓ ㅗ [блрлмаі] в ㅅㅓㅗㅗ [барам-е] – на вітрі [15, строфа 2],  
 바ㅓ [барл] в 바ㅓ [бада] – море [15, строфа 18],  
 물 [млл'] в 팔 [мал'] – кінь [15, строфа 31],  
 낙ㅓ [нлч'і] в 낙ㅓ [нач'і] (основа іменника + частка називного відмінка) – честь, репутация [15, строфа 40];

б) в основах дієслів і прикметників, однак не так активно, як в іменниках, наприклад,

ㅅ- [хл] в ㅅ- [ха] – робити [15, строфа 12],  
 불ㅓ- [wал'гі] в 불ㅓ- [бал'гі] – світлішати, прояснятися [15, строфа 30],  
 들ㅓ- [длл'ні] в 들ㅓ- [дані] – відвідувати [15, строфа 103].

Тенденція 2. Зміна звука ㅓ на звук – [и]. Такі трансформації уперше починають спостерігатися вже у XVI столітті при написанні тожонних лексем у різних джерелах, і їх утворення здебільшого пояснюється відносною акустичною слабкістю звуків на стиках між основами слів і граматичними формами. Проте, як результат боротьби традиційного і фонетичного принципів письма у новокорейський період графічне відображення фонетичного переходу у звук – [и] представлене досить хаотично.

Заміщення звука ㅓ на звук – [и] можуть спостерігатися:

а) в основах іменників, наприклад,

아ㅓ [адл'] в 아ㅓ [адил'] – син [14, строфа 24],  
 흙 [хлл'к] в 흙 [хик] – ґрунт [13, с. 270],  
 하늘 [ханл'] в 하늘 [ханил'] – небо [15, строфа 4],  
 바ㅓ [банл'] в 바ㅓ [банил'] – голка, шпилька [15, строфа 52],  
 오ㅓ [онл'з] в 오ㅓ [онил'] – сьогоднішній [15, строфа 56],  
 마ㅓ [мазн] в 마ㅓ [махин] – сорок [15, строфа 56];

б) у дієсловах і прикметниках, основи яких містили відкритий склад -ㅓ-, що з часом перейшов у склад -ㅓ-, наприклад,

모ㅓ- [морл] в 모ㅓ- [мори] – не знати [15, строфа 13],  
 가르ㅓ- [гарлч'і] в 가르ㅓ- [гарич'і] – навчати [15, строфа 15],  
 다르- [дарл] в 다르- [дари] – різний, інший [15, строфа 23],  
 오ㅓ- [орл] в 오ㅓ- [ори] – підніматися [15, строфа 109];

в) у позиції між дієслівними та прикметниковими основами, що закінчувалися на закритий склад, і сполучними та кінцевими закінченнями, де на стику використовувався вставний ㅓ для полегшення вимови. У таких випадках ㅓ поступово змінився на ㅓ-, наприклад,

바ㅓㅓㅓ [бадлсіні] в 바ㅓㅓㅓ [бад-ишіні] – отримати [14, строфа 37],  
 곧ㅓㅓ [глтхлні] в 곧ㅓㅓ [гат'іні] – схожий, однаковий [15, строфа 6],  
 앉ㅓㅓ [анджлні] в 앉ㅓㅓ [андж'іні] – сідати [15, строфа 7],  
 연ㅓㅓ [ʼоджлні] в 연ㅓㅓ [ʼндж'іні] – класти, ложити [15, строфа 7],  
 자ㅓㅓㅓ [джаблсіні] в 자ㅓㅓㅓ [дж'аб-ишіні] – приймати, схопити [15, строфа 24];

г) в основах деяких відмінкових часток і граматичних закінчень:

1) додаткова частка називного відмінка ㅓ/ㅓ, яка змінилася на ㅓ/ㅓ, наприклад,  
 라ㅓ [ра-нлн] в 라ㅓ [ра-нин] – почин [14, строфа 35],  
 태ㅓ [т'аіджл-нлн] в 태ㅓ [т'аедж'а-нин] – кронпринц [14, строфа 39],  
 앞ㅓ [ал'п'лі-нлн] в 앞ㅓ [ап'е-нин] – попереду [15, строфа 30],  
 낙ㅓ [нам-лн] в 낙ㅓ [нам-ин] – інший, чужий [15, строфа 77];

2) частка знахідного відмінка ㅓ/ㅓ/ㅓ, яка змінилася на ㅓ/ㅓ, наприклад,

마ㅓㅓ [мазлмлл'] в 마ㅓㅓ [маим-ил'] – душа; точка зору, рішення [15, строфа 20],  
 피ㅓㅓ [скоі-рлл'] в 피ㅓㅓ [к'ө-рил'] – кмітливість [15, строфа 31],

형님을 모르- [x'ɯ'ɔn'nim-ll'] в 형님을 모르- [x'ɔn'nim-ill'] – не знати брата [14, строфа 4],  
 돈을 받- [дон-лл' бат] в 돈을 받- [дон-ил' бат] – отримати гроші [14, строфа 6],  
 일을 봐- [ip-лл' боі] в 일을 보- [ip-ил' бо] – бачити (чиїсь) справи [14, строфа 9];

3) прислівникова частка або частка орудного відмінка (으)로. Додатковий 으, який використовувався на стику після іменникових основ, що закінчувалися на приголосний, змінився на 으, наприклад,

손으로 [сонаро] в 손으로 [сон-иро] – руками [15, строфа 87],  
 심으로 [сім-аро] в 심으로 [шім-иро] – душею [14, строфа 91],  
 옷으로 [осаро] в 옷으로 [ос-иро] – одягом [14, строфа 121],  
 집으로 [джіб-аро] в 집으로 [джіб-иро] – додому [15, строфа 18];

4) частка множини іменників 들, яка змінилася на 들, наприклад,

백성들 [блікс'ɔn-далл'] в 백성들 [бæкс'ɔn-дилл'] – народ [14, строфа 11],  
 날들 [нал'-далл'] в 날들 [нал'-дилл'] – дні [14, строфа 17],  
 겨집들 [г'ɔджіб- далл'] в 곁집들 [годжіб-дилл'] – впертість [14, строфа 129],  
 종친들 [джон'ч'ин- далл'] в 종친들 [джон'ч'ин- дилл'] – родичі короля [14, строфа 129];

5) сполучне закінчення (은/ㄴ)들 'припустимо, що; навіть, якщо', яке змінилося на (은/ㄴ)들, наприклад,

보내신들 [бонаісін далл'] в 보내신들 [бонаешін дилл'] – навіть, якщо відправили [15, строфа 15],

말이수분들 [марізаллан далл'] в 말린들 [маллін дилл'] – навіть, якщо заборонено [15, строфа 26],

하신들 [хлсін-далл'] в 하신들 [хашін-дилл'] – навіть, якщо зроблено [14, строфа 180],

목련이 오는들 [могр'ɔні онан далл'] в 목련이 온들 [монн'ɔні онин дилл'] – навіть, якщо приходить учень Будди [14, строфа 139].

Тенденція 3. Зміна звука ㆍ на звук ㅓ [ɔ]. Ця тенденція менш поширена і вперше проявляється в усній мові з II половини XVIII століття, а на письмі починає відображатися лише у сучасний період. Такі фонетичні трансформації відбулися лише в окремих випадках, переважно в основах іменників, числівників і дієслів, наприклад,

투 [t'ʌk] в 투 [t'ɔk] – підборіддя [13, с. 269],

버려시니 [бр'ɔсіні] в 버리니 [бр'іні] – скласти (зброю) [15, строфа 54],

다섯 [дас'ɔ] в 다섯 [дас'ɔt] – п'ять [15, строфа 86],

일컫르시니 [іл'к'ʌрсіні] в 일컬으시니 [іл'к'ʌршіні] – називати [15, строфа 91],

도주굴 [додж'ʌлл'] в 도적을 [додж'ɔг-ил'] (основа іменника + частка знахідного відмінка) – злодій [15, строфа 19].

Тенденція 4. Зміна звука ㆍ на звук ㅓ [o]. У більшості випадків вона почала формуватися у буквосполученнях - ㆍ ㅍ - [ʌwʌ] і - ㅍ - [ɔʌ] після випадіння застарілих приголосних ㅍ [w] і ㅓ [ɔ] на початку новокорейського періоду. Зустрічається в різних частинах мови, наприклад,

혼자 [х'ɔнжа] в 혼자 [хондж'а] – один, самотній [15, строфа 35],

스마밭 [сіг'ʌлл'с] в 시골 [шігол'] – селищний [15, строфа 35],

봐스실체 [баізалсіл'дж'і] в 봐오실때에 [б'ошіл'т:æ] (основа дієслова + сполучне закінчення) – бачачи когось [15, строфа 91].

Тенденція 5. Зміна звука ㆍ на звук ㅓ [y]. Почала проявлятися у XIX столітті в поодиноких випадках у різних частинах мови, наприклад,

마르래 [г'ам'р'аі] в 가뭄에 [гамум-е] – під час посухи [15, строфа 2],

아주머니 [адж'ум'ні] в 아주머니 [адж'ум'ні] – тітка, пані [15, строфа 99],

도우신 것이다 [доушін г'ш-імніда] в 도우신 것입니다 [доушін г'ш-імніда] (основа дієслова + закінчення минулого часу) – той, що допоміг [15, строфа 96].

Тенденція 6. Зміна звука ㅏ на звук ㅣ [i]. Також подекуди починає з'являтися у XIX ст. у різних частинах мови, однак переважно у прислівниках, наприклад,

모든- [модл] в 모이- [моі] – збиратися [15, строфа 9],  
 향마 [хлама] в 이마 [імі] – вже [15, строфа 42],  
 마춤내 [мач<sup>х</sup>амнаі] в 마춤내 [мач<sup>х</sup>імнæ] – нарешті [10, с. 32].

Наступні тенденції сформувалися досить хаотично у кінці XIX – першій половині XX ст. і зустрічаються зрідка в різних частинах мови, більше як винятки:

Тенденція 7. Зміна звука ㅓ на звук ㅕ [æ], наприклад,

바람 [бл'амі] в 바람이 [бæ'ам-і] або 바람이 [бæм-і] (основа іменника + частка називного відмінка) – змія [13, с. 267],

나리- [нлрі] в 나리- [нæрі] – наказувати [15, строфа 32].

Тенденція 8. Зміна звука ㅑ на звук ㅓ [e], наприклад,

다리- [длрі] в 데리- [дері] – брати з собою [15, строфа 58].

Тенденція 9. Зміна звука ㅗ на звук ㅛ [ö], наприклад,

살펴- [сал'wл] в 살펴- [сарö] – сказати, виразити [15, строфа 22].

Підраховуючи кількість наочних прикладів, що містять ознаки фонетичних трансформацій, охарактеризованих вище, представляємо такі результати:

- перехід звука ㅏ у звук ㅣ [a] – 55 % лексем;
- перехід звука ㅑ у звук ㅓ [и] – 24 % лексем;
- перехід звука ㅓ у звук ㅕ [ɔ] – 6 % лексем;
- перехід звука ㅑ у звук ㅓ [o] – 3,5 % лексем;
- перехід звука ㅑ у звук ㅓ [y] – 3,5 % лексем;
- перехід звука ㅓ у звук ㅣ [i] – 3,5 % лексем;
- перехід звука ㅓ у звук ㅕ [æ] – 2,3 % лексем;
- перехід звука ㅑ у звук ㅓ [e] – 1,1 % лексем;
- перехід звука ㅓ у звук ㅛ [ö] – 1,1 % лексем.

Як бачимо, більше половини проаналізованих випадків містять фонетичні зміни від ㅏ до ㅣ [a]. Такі спостереження дають підстави зробити висновки, що звук ㅏ вимовлявся як короткий [л].

Іншим цікавим фактом є фонетичні заміщення дифтонга ㅑ. Фонетичне значення цього звука також є неоднозначним, оскільки він має формуючий ㅓ у своєму складі. При дослідженні фонетичних змін цього дифтонга варто зауважити, що звук ㅑ зберігає відносну стійкість у процесі історичного розвитку мови, і лише у середині XVIII століття він починає змінюватися під впливом загальних процесів монофтонгізації складних голосних звуків у корейській фонетиці, що були на той час досить активними. Такі зміни продовжують прогресувати аж до початку XX століття.

Проаналізувавши основні фонетичні трансформації звука ㅑ у складі дифтонга, було виявлено 7 тенденцій.

Тенденція 1. Повна втрата звука ㅑ. Дифтонг ㅑ змінився на одиночний звук ㅣ [i], наприклад,

남기 [намгі] в 남기- [намгі] – залишати [14, строфа 4],  
 조혁 [дж'охлі] в 조혁이 [дж'он'і] – аркуш паперу [13, с. 269],  
 호미 [хомлі] в 호미 [хомі] – сапа [13, с. 270],  
 골혁- [гл'хлі] в 가리- [гарі] – вибирати [15, строфа 8],  
 소늬 [сонлі] в 손님 [соннім] – гість [15, строфа 28],  
 선비 [с'єнбі] в 선비 [сєнбі] – вчений муж [15, строфа 80].

Тенденція 2. Зміна дифтонга ㅚ на дифтонгоїдний звук ㅞ [æ]. Сформувалася загалом в основах іменників, наприклад,

- ㅚ/ [ч<sup>х</sup>лі] в ㅞ/ [ч<sup>х</sup>æ] – дівчина [14, строфа 23],  
 ㅚ/ [хлі] в ㅞ/ [хæ] – море [14, строфа 34],  
 ㅚ/ [с'ум<sup>х</sup>: лін<sup>г</sup>] в ㅞ/ [сүхæн<sup>г</sup>] – тренування [14, строфа 53],  
 ㅚ/ [мірлі] в ㅞ/ [мірæ] – майбутнє [14, строфа 53],  
 ㅚ/ [слімі] в ㅞ/ [сæм-і] (основа + частка називного відмінка) – джерело [15, строфа 2],  
 ㅚ/ [блі] в ㅞ/ [бæ] – корабель [15, строфа 20],  
 ㅚ/ [боблі] в ㅞ/ [бобæ] – майно [15, строфа 83].

Тенденція 3. Зміна дифтонга ㅚ на дифтонгоїдний звук ㅓ [e]. З'явилася в основі частки місцевого відмінка ㅓ, наприклад,

- ㅚ/ [сан-лі] в ㅓ/ [сан-е] – (їхати) в гори [14, строфа 53],  
 ㅚ/ [ал'п<sup>х</sup>лі] в ㅓ/ [ап<sup>х</sup>-е] – попереду [15, строфа 30],  
 ㅚ/ [бамлі] в ㅓ/ [бам-е] – вночі [15, строфа 101],  
 ㅚ/ [наджлі] в ㅓ/ [надж'-е] – вдень [15, строфа 101].

Однак у текстах XV ст. частка місцевого відмінка ㅓ зображувалася за допомогою диграфа ㅞ або триграфа ㅞ, наприклад,

- ㅚ/ [барлмай] в ㅞ/ [барам-е] – на вітрі [15, строфа 2],  
 ㅚ/ [гамлмай] в ㅞ/ [гамум-е] – під час посухи [15, строфа 2].

Цей факт дає підстави вважати, що в такому випадку вимова була ближчою до дифтонга ㅞ [ai], ніж до дифтонга ㅓ [ɔi], і дифтонг ㅚ змінився на дифтонгоїдний звук ㅓ [e] не під впливом фонетичних чинників, а через граматичні трансформації.

Тенденція 4. Перехід дифтонга ㅚ в дифтонг ㅓ [ɔi]. Сформувалася в основі частки присвійного відмінка ㅓ, наприклад,

- ㅚ/ [саслмай] в ㅓ/ [сасим-ні] – оленячий [15, строфа 88],  
 ㅚ/ [старлі] в ㅓ/ [т:ар-ні] – доччин [15, строфа 96].

Наступні тенденції проявлялися лише в поодиноких випадках як винятки:

Тенденція 5. Повна зміна дифтонга ㅚ на звук — [и]. наприклад,  
 ㅚ/ [дж'ун<sup>г</sup>с'лі<sup>г</sup>] в ㅓ/ [дж'імсин<sup>г</sup>] – тварина [15, строфа 30].

Тенденція 6. Повна зміна дифтонга ㅚ на звук ㅓ [a]. наприклад,

- ㅚ/ [млін<sup>г</sup>ларліні] в ㅓ/ [мандішіда] – робити [15, строфа 40].

Тенденція 7. Перехід дифтонга ㅚ в монофтонгізовний звук ㅓ [ö]. З'явилася в основі сполучного закінчення N-(ㅓ)로되 'хоча', наприклад,

한비 사오리로되 [ханбі салріродлі] в 큰비가 사흘이로되 [к<sup>х</sup>ин біга сахірідод] – хоча дощить уже три дні [15, строфа 67].

Підраховуючи кількість змін, знайдених у словах, що початково містили диграф ㅚ у своєму складі, маємо такі результати:

- повний перехід звука ㅚ into ㅓ [i], коли ㅚ повністю зникає – 32 % лексем;
- перехід звука ㅚ у ㅞ [æ], коли ㅚ еволюціонувало в ㅓ [a] – 20 %;
- перехід звука ㅚ у ㅓ [e], коли ㅚ еволюціонувало в ㅓ [ɔ] – 20 %;
- перехід звука ㅚ у ㅓ [ɔi], коли ㅚ еволюціонувало в — [и] – 7 %;
- повний перехід звука ㅚ у — [и] – 7 % лексем;
- повний перехід звука ㅚ у ㅓ [a] – 7 % лексем;
- перехід звука ㅚ у ㅓ [ö], коли ㅚ еволюціонувало в ㅓ [o] – 7 %.

Якщо підсумувати всі трансформації звука ㅚ в дифтонгоїди ㅞ [æ], ㅓ [e] і ㅓ [a], то 47 % проаналізованих слів свідчать про те, що фонетичне значення звука ㅚ ближче до [a], ніж до [ɔ].

Отже, короткі звуки  $\cdot i \cdot$ ], які були наявні в середньовічній корейській мові, мали широкий спектр фонетичного розшарування і зазнали подальшого занепаду в ході історичного розвитку. У процесі дисоціації звука  $\cdot$  нараховується 9 основних тенденцій, а у процесі дисоціації звука  $\cdot$ ] – 7 тенденцій. Результати дослідження вказують на те, що 55 % заміщень звука  $\cdot$  і 47 % заміщень дифтонга  $\cdot$ ], що складають лівову частку фонетичних перетворень цих фонем, прогресували у звук  $\uparrow$  [a]. Цей факт дає підстави вважати, що вимова графеми  $\cdot$  відповідає звукові [a], а вимова дифтонга  $\cdot$ ] – звукові [aі].

Перспективами подальшого дослідження є вивчення шляхів впливу графічного відображення коротких звуків на формування традиційного принципу письма у процесі історичного розвитку корейської мови.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Амирова Т.А. Функциональная взаимосвязь письменного и звукового языка / Тамара Александровна Амирова. – М. : Наука, 1985. – 286 с.
2. Бодуэн де Куртенэ И.А. Избранные труды по языкознанию / Иван Александрович Бодуэн де Куртенэ. – М. : АН СССР, 1963. – Т. 1. – 385 с.
3. Гельб И.Дж. Опыт изучения письма (основы грамматиологии) / Игнас Джей Гельб ; [пер. с англ. Л.С. Горбовицкой, И.М. Дунаевской; ред. и предисл. И.М. Дьяконова]. – [2-е изд.]. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 368 с.
4. Деррида Ж. О грамматиологии / Жак Деррида ; [пер. с фр. Н.С. Автономовой]. – М. : Ad Marginem, 2000. – 511 с.
5. Рамстедт Г.Й. Грамматика корейского языка / Густав Йон Рамстедт. – М. : Трудрезервиздат, 1951. – 232 с.
6. Реформатский А.А. Введение в языкознание / Александр Александрович Реформатский ; [под. ред. В.А. Виноградова]. – М. : Аспект Пресс, 1996. – 536 с.
7. Сидельникова Л.В. Еволюція системи літерних знаків французького письма ІХ – початку ХХІ століття : фонографічний та ідеографічний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. філол. наук : спец. 10.02.05 “Романські мови” / Л.В. Сидельникова. – К., 2012. – 32 с.
8. Холодович А.А. Материалы по грамматике корейского языка XV века / А.А. Холодович, Л.Р. Концевич. – М. : Наука, 1986. – Вып. 2. – 64 с.
9. Kim-Cho S.Y. The Korean Alphabet of 1446 : Expositions, Orthophonic Alphabet, Visible Speech Sounds, Translation with Annotation, Future Applicability / Sek Yen Kim-Cho. – Seoul : Asea Culture Press and Humanity Books, 2001. – 430 p.
10. Lee I. The Korean Language / I. Lee, S.R. Ramsey. – Albany : State University of New York Press, 2000. – 374 p.
11. Lee K.-M. A History of the Korean Language / K.-M. Lee, S.R. Ramsey. – Cambridge : Cambridge University Press, 2011. – 336 p.
12. 김석득. 우리말 연구사 / 김석득. – 서울 : 태학사, 2009. – 김 С.Д. Історія корейської мови / Сок Дик Кім. – Сеул : Тхехакса, 2009. – 707 с.

#### ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

13. Концевич Л.Р. Полный глоссарий корейских слов, зафиксированных в варианте “Хэребон”, 1446 г. / Л.Р. Концевич // Мир “Хунмин Чонъым”. – М. : Первое марта, 2013. – С. 264–271.
14. 세종대왕. 월인천강지곡 / 세종대왕. – 1447. – Великий Король Седжон. Пісня про віддзеркалення місяця у тисячі річок / Великий Вороль Седжон. – 1447. – 194 строф.
15. 세종대왕. 용비어천가 / 세종대왕. – 중판. – 1612. – Великий Король Седжон. Пісня про драконів, що літають у небі / Великий Король Седжон. – [передрук.]. – 1612. – 125 строф.

*Дата надходження до редакції 31.10.2014*